

2021-01-01

A blogot folytatjuk, amint kifogytak a buborékok a pezsgőből (kb. január 11.) Új iránnyal, új témákkal. :)

Addig is Boldog Új Évet mindenkinek! :)

Közben itt Isztambulban nagyon tombol a karácsonyi/újévi hangulat! 18 fok van, süt a nap, és kint fekszünk a tengerparton. Leginkább azért, mert minden zárva van. Így az online leárazások és a virtuális mikulás sapkákon kívül más nem utal arra, hogy nagy karácsonyi bevásárlási láz lenne.

2021-01-11

A városállamok korának egyik nagy előnye az volt, hogy minden város saját királyságot mondhatott magának. Így pedig saját palotával is büszkélkedhetett.

Nem volt külön az ókori Büzantion sem, akinek így természetesen volt saját királyi palotája. Sőt! Egyenesen fellegvára!

Büzantion város mielőtt Konstantinápoly lett volna
Forrás: byzantium1200.com

Ebből a várból, és az ott található többi görög templomból mára nem sok maradt. Leginkább semmi. Bár ha valaki az isztambuli félsziget csúcsán elkezdene ásni, elég sok érdekes dolgot találhat. Talán még 1-2 dolog a büzantioni palotából is előkerülne..

A rómaiak szemében Büzantion nem volt különösen értékes város. Nem egyszer a provincia problémáit a város felgyújtásával oldották meg. De az igazi városátalakítást 330-ban Nagy Konstantin tette meg, amikor a Római Birodalom fővárosának nevezte.

Ekkor a hajdani várost teljesen átépítették, hogy jobban megfeleljen a római formának. Azon kívül, hogy egy császárvárost szerettek volna a Boszporusz partjára, egyúttal egy új, letisztult kezdet is a tervek között volt. Új császár, új főváros, új vallás, új utak, új irányvonal. Mindenből újat! Ha akkor még állt is valami a büzantioni palotából, ekkor biztosan lebontották.

A büzantioni palota, az akropolisz a mai Topkapı Palota helyén állt. Nagy Konstantin viszont nem ide tette az új birodalmi palotát, hanem a hegy másik oldalára, amelyik Róma felé néz. Az akropolisz helyén a római-bizánci időkben a palota kertje volt, több kisebb-nagyobb épületekkel. A kerületet Mangana-nak nevezték.

A konstantinápolyi Nagy Palota építését 368-ben fejezték be. És ez esetben nemcsak egy fakunyhóra kell gondolnunk, ahonnan szép a kilátás. Ez egyben a birodalom adminisztrációs központja is volt. Csak a születési anyakönyv-agyagtáblácskák több csarnokot foglalhattak el.

A Nagy Palota (Konstantin Palotája)

Forrás: National Geographic 2016. február

A Nagy Palota (vagy Konstantin Palotája) Konstantinápoly egy magas pontján helyezkedett el, a Márvány-tenger irányába. Mindjárt mellette a Hippodrom volt, ahova egy jól védett titkos folyosó vezetett. Így a mindenkori császár a nélkül tudott a játékokra látogatni, hogy útközben a kedves nép megdobálhatta volna. Persze ebben az időben Európában nem ismerték még sem a paradicsomot, se a krumplit, se a narancsot. De tojás már volt!

A nép mégis megtalálta a módját, hogy a császárt meleg helyzetbe hozza. 532. január 13-án a lóverseny két szurkoló tábora, a kékek és a zöldek ugrottak egymásnak. Majd hamar rájöttek, hogy a problémájuk sokkal inkább I. Iusztinianosz császárral van, aki a magas adóival és az egyházi intézkedéseivel borzolta a hangulatot. A szurkolók (alias nép, vagy lóversenyhuligánok - melyik korabeli újságot olvassuk) végül a félsziget nagy részét felgyújtották, és lerombolták. Köztük a Hagia Szophia templom elődjét és a palota egy darabját.

Miután I. Iusztinianosz rendet tett (az áldozatok száma kb. 30-40.000 lehetett), a palotát még fényesebben építette újra. A leégett templom helyére pedig felépült a Hagia Szophia. Utódja, II. Iusztinianosz már jobban félt a nép haragjától, így ő még egy fallal is körülvette a palota komplexumot.

A palotához a fő bejárat a Chalke-kapu volt. Ezek keresztül történt az ünnepi felvonulás. Az 532-es Nika zavargások alatt ez is megsemmisült, így I. Iusztinianosz újat építtetett. Ezen az ő győzelmeit ábrázolta, és a feleségéről, Theodoráról is volt egy mozaik. A legfőbb ikon pedig Jézus Krisztus aranyozott ábrázolása volt. Ezt az ikont veteti le III. Leó bizánci császár 726-ban, amivel megkezdődik a képrombolás és a vele járó felkelések. De ezúttal legalább a császári palota nem ég le. Nem mintha a Palota egy jól védhető biztonságos hely lett volna. V. Leót (813-820) egy szerzeteseknek álcázott csapat mészárolta le.

A Palota legfontosabb része a trónterem, az Aranyterem volt. Ennek egyértelmű célja, hogy a látogatókat lenyűgözze a császár hatalmával és a birodalom gazdaságával. A teremben egy kisebb kirakat is volt, ahol a birodalom területéről származó kincseket mutatták be. Ezen kívül számtalan felbecsülhetetlen értékű ereklyét is láthatott az, aki ide bejutott.

Theophilosz császár (829-842) tovább fokozta a látvány. Egy Magnaura nevű, galériával rendelkező bazilikát építtetett. Ennek része volt egy nagyon látványos fogadóterem, amelynek az elkészítéséhez egy Leo nevű matematikust kért fel. A trón mögött kovácsolt arany és ezüst fák voltak, ékszerekből pedig mechanikus madarak és oroszlánok. A császár a trónba ülve az felemelkedett, miközben megszólalt az orgona. Ezzel egyidőben a mechanikus állatok is mozgásba lendültek. Az orgona fülsüketítő dallamot játszott, a madarak énekeltek, az oroszlánok pedig ordítottak. A gyanútlan követek számára mindez félelmetes élmény lehetett. De a legnehezebb kihívás csak ez után következett: Vacsora. Késsel és villával!

A másik kulcsépület a bíbor szoba volt, ahol remények szerint a .

Külön termek voltak az állami ünnepekre, eseményekre, bankettekre. Ilyen termekből a császárok szerettek újakat építtetni. Külön terme volt a koronázásra, pontosabban a ceremónia számára.

Ezekon kívül a Palota saját könyvtárral, nagykönyvtárral is rendelkezett, és római fürdővel. És itt volt a birodalom adminisztrációs központja.

A palotához egy hatalmas kert is tartozott, és saját császári kikötővel is rendelkezett. Ide az 5. században II. Theodosius építtette a Boukoleon Palotát. Ez volt a császárok kedvelt szálláshelye. Theophilosz, aki a látványos fogadó termet is építtette, a Boukoleon Palotát is fényűzőbbé varázsolta.

Boukoleon Palota illusztráció

Forrás: Antoine Helbert

A 10. században a kezdetén I. Alexios áttette a székhelyét a város szélére a . Talán unta a sok kódexmunkát, talán itt jobb volt a levegő, vagy csak nem akarta látni a Boszporusz túloldalán a szeldzsukokat (vagy azt nem akarta, hogy a szeldzsukok őt lássák!). Így ez lett a császári rezidencia. Miután ez lett a császári család állandó tartózkodási helye, ide is átkerült a trónterem, a bíbor szoba, stb... A Nagy Palota ettől fogva már tényleg csak az adminisztrációs központ lett. Eddigre a Római Birodalom (ekkor már Bizáncinak hívjuk) mérete igencsak lecsökkent. Ezzel pedig valószínűleg az adminisztráció is csökkent. Bár a bizánciakat ismerve lehet, hogy inkább bonyolultabb lett. De azzal, hogy a császár elköltözött a Nagy Palotából, a jelentősége erősen lecsökkent, és lassan hanyatlásnak indult. Bizonyára azért még így is fényűzőbb volt, mint egy átlagos európai palota.

Amikor 1203-ban a keresztések megérkeztek, valamiért nem hitték el, hogy a császárnak nincs elég pénze, hogy kifizesse őket. Bármennyire is leharcolt állapotban lehetett a császári palota, bizonyára így is mindenhol a gazdagságot látták. De a császár mégse tudta kifizetni a keresztés katonákat. Pedig már a saját birodalmának gazdag templomaiból gyűjtötte be az aranyat. Így végül a keresztések megunták a várakozást, és elfoglalták Konstantinápolyt. Majd vittek mindent, ami csak lehetett.

A Bizánci Birodalom Nagy Palotáját teljesen kifosztották, ahogyan a Blachernae Palotát is. Egyedül a boszporuszparti Boukoleon Palota az, amit legalább lakható állapotban megtartottak. Ez lett a központja.

De az időközben elmenekült, meg a megölt, meg a szintén elmenekült bizánci császárok nem túloztak. A Bizánci Birodalomnak tényleg nem volt pénze. És most már nem is lesz. A gazdaság teljes felrúgása, a bizánci lakosság ellenállás és az elmenekült arisztokráciának hiánya miatt esélytelen volt, hogy a birodalom valaha is talpra fog állni. A latin császárok a vége felé már a Boukoleon palota tetőcserepeit árulták Velencében. Az utolsó értékes dolgot, ami még megmaradt.

Miután 1453-ban az oszmánok elfoglalták Konstantinápolyt már szinte semmi sem maradt a palotákból. A korabeli beszámolók szerint II. Mehmet szultán kihalt és üres folyosókon mászkált, amikor megtekintette a romokat.

<https://flic.kr/p/QVWkRb>
A Boukoleon Palota ma

2021-01-18

Az megnéztük a Bizánci Birodalom (született Római Birodalom) központi palotáit: a Nagy Palotát (vagy Konstantin Palotáját), a Boukoleon Palotát és a . Ezen hivatalos paloták mellett rengeteg volt még a birodalomban és így Konstantinápolyban is és a környékén.

Bár a Falon kívül nem volt érdemes építkezni, főleg nem fából. Ha egy felfegyverzett fáklyás turista csapat megtámadta a várost, akkor bemelegítésként mindig a környéket rabolták végig. Így ezekből nem sok maradt mára. Persze megvan mindenkinek az esélye, hogyha Isztambulban a háza alatt elkezd ásni, akkor a föld mélyén egy palotát talál. Vagy egy templomot. . Vagy egy ókori villanyszámlát...

A Falon belül építkezni sokkal biztonságosabb volt. És mindjárt márványból, mert az kevésbé ég (bár a tűz nem tesz jót neki, és még a színét is elrontja), és a népfelkelésnek is jobban ellen áll. De azért még így sem volt egyszerű túlélni az évszázadokat. Egy-egy elhagyatott téglá mindig jó okot adott, hogy valaki elvigye és a saját házába építse be. Így mára alig-alig van olyan, amiből valamit is meg lehet találni.

Antichos palota alaprajza Forrás: Wikipédia

Antichos palotája Antichos II. Theodosius bizáncsi császár nevelője volt az 5. században. Egyenesen a perzsa uralkodó küldte ajándékba, akinél egyébként magas rangot képviselt. Miután a császárt megtanította minden okosságra és fortélyra, de még a helyesírási szabályokra is, továbbra is a palotában maradt, mind a hálószoba szolgák vezetője. Pontosabban a Szent Hálószoba Őrője. Egyébként eunuch volt, így... hát nem történhetek olyan dolgok, amiknek nem kellett megtörténnie. És erre vigyázott Antichos is. Innen elég szépen ívelt a pályája felfelé, és komoly befolyásra tett szert. Majd egyszer csak véget ért a mese. Antichos elvesztette a császár kegyét, a vagyonát, de még a palotáját is. Egyszerű szerzetesként élte tovább az életét. Az okot nem tudjuk. Lehet, hogy túl magasra tört. Vagy a perzsa-bizánci háborúk megújultak és elgondolkoztak az emberek, miért is van a császár mellett olyan valaki, aki a perzsa uralkodónak a jóbarátja. Vagy csak valami más gyanús dologból lett bizonyosság...

Az Antichos palota igazi különlegessége, hogy egyike azon arisztokratikus paloták közül, amelyik fennmaradt. Már pedig belőlük nem sokat látni ma (még a részeg favágó is egy kézen meg tudja őket számolni)! És őt is csak 1940-ben találták meg, a Hippodrom közelében.

Antichos palotája

Forrás: byzantium1200.com

Aki itt lakott, egyértelműen nagyon szeretett enni. Az Antichos palota fő része a félkör alakú étkező. Innen lehetett átmenni a hatszögalak központi csarnokba. Ez a csarnok 616-ban Szent Eufémia templom lett. Ebben az évben a perzsák megtámadták a Bizánci Birodalmat, és egészen a Boszporuszig, Khalkédónig jutottak (ma Kadıköy városrész). A Szent Eufémia ereklyéket a támadók elől átvitték Konstantinápolyba, és az Antichos palotában rendeztek be neki egy templomot.

Az Antichos palota (pontosabban ami maradt belőle) ma a Kék Mecset .

<https://flic.kr/p/WB9R2T>

Botaneiates Palace Forrás: thebyzantinelegacy.com

Botaneiates Palota A történetek szerint III. Niképhorosz építette a Botaneiates Palotát a 10. század végén. Ez az egyetlen dolog, amiben az összes tudós egyetért: III. Niképhorosznak semmi köze sincs ehhez a palotához. Az övé valahol a mostani Topkapı Palota alatt lehet... Valószínűleg a Botaneiates Palotát inkább III. Niképhorosz egyik közeli ismerőse, rokona építette. Ezt a palotát II. Isszaakiosz 1192-ben kénytelen volt eladni a Genovaiaknak. Az erről szóló szerződések megvannak, és ez alapján próbálták meg rekonstruálni az épületet.

A Botaneiates Palota alaprajza

Forrás: thebyzantinelegacy.com

A Botaneiates Palota a Sirkeci állomástól kb. 200 m-e található (nem a tenger felé, hanem a másik irányba). Itt a régi Istanbul Erkek Lisesi területén vannak a romok. Itt egy 3 m magas fal látható az utcai oldalon. E mögött egy ciszternaszerű építmény van, és számos boltozatos folyosó, kisebb kamrákkal. A szerződés szerint 2 templom is a palotában.

<https://www.flickr.com/photos/byzants/35815350154>

Botaneiates Palace Forrás: thebyzantinelegacy.com

A Botaneiates Palota a elvileg látogatható. De a nyitott ablakokon rengeteg szemét került be az épületbe. Esős időben mindez még tele van vízzel is. Nem az a szép látvány, amit mondjuk az Elsüllyedt Palotában lehet részünk.

<https://flic.kr/p/2imhHRG>

Mangana PalotaForrás: thebyzantinelegacy.com

Mangana PalotaMint a neve is mutatja, ez a palota a Mangana kerületben volt, ahol ma a Topkapı Palota áll. Mielőtt Nagy Konstantin áthelyezte a Római Birodalom fővárosát, a kis Büzantion fellegvára állt a domb tetején. Mögötte pedig egy kellemes kertes környezetet alakítottak ki, kisebb görög templomokkal a különböző görög isteneknek. A római-bizánci időszakban ez a hagyomány megmaradt, és a Manganában továbbra is kisebb templomok, szentélyek voltak. Csak ezúttal már ugyan annak a keresztény istennek építették. Mellette pedig pavilonokat, és palotákat alakítottak ki.Mindez az oszmán időszakban is megmaradt. Csak mivel ekkor már a szultán zártkörű társaságának volt a székhelye, így templomok helyett csak pavilonok épültek.

A Mangana Palota a Boszporusz partján feküdt. Már a Büzantion korban is állt itt egy Plútó és egy Héra templom (az Alvilág és a Főnöknő... jó párosítás). Legközelebbi esemény a 11. században történt, amikor a Szent György templomot építették. A közbülső időszakról nem írnak a források, nem tudni, hogy a rómaiak-bizánciak mit csináltak ezen a helyen, miután elterjedt a kereszténység. De más irányból megtudjuk, hogy Szent György nagy tisztelnek örvendett Konstantinápolyban. Már maga Nagy Konstantin császár is templomot emelt a tiszteletére a 4. században. Egyúttal az ereklyét is elhelyezték a templomban, ami Szent György feje volt.

A Mangana Palota alaprajza.Forrás: Mamboury

A 11. században IX. Konstantin építette a Mangana Palotát, és mellé a Szent György templomot (vagy átépítette a már meglévő templomot). Vele együtt kolostort, kórházat és jog iskolát is építettet. A valószínűleg a 11. század leggazdagabb templomát építették fel. Méretében pedig a pankrátor templommal vetélkedett.A templomot nemcsak a hívők kedvelték. A tengerészek Szent György kezének szóltották, és úgy tartották, hogy szerencsét hoz.

Mount Athos monostor. A Pallasweb szerint így nézhetett ki a Mangana komplexum is.
Forrás: pallasweb

A palotát és a templom komplexumot II. Iszaakiosz császár tüntette el valamikor 1185 és 1195 között. Ő ilyen nagy varázsló volt, mert a kincstár tartalmát is eltüntette. De ha maradt is valami a gazdag templomkomplexumból, 1204-ben a keresztések azt biztosan elvitték. Néhány kő még ezt is túlélte. 1342-1347 közötti utolsó bizánci polgárháborúban több fontos államférfi és teológus tudott itt megbújni. A korabeli beszámolók nem számolnak be arról, hogy ott aztán egymást lelőtték volna, vagy megették volna. Tehát volt elég hely ahhoz, hogy ne menjenek egymás idegeire.

2021-01-25

Még, még, még több bizánci palota. Mint látni fogjuk, nem egy éppen hogy csak előkerült a föld alól. Elképzelhetjük, hogy mennyi olyan volt, amiről semmit se tudunk!

A Myrelaion-templom melletti palota. Forrás: Antoine Helbert

A Myrelaion-templom melletti palota. A mai Tulipános-dzsámi (Lâleli camii) közelében valamikor az 5. század környékén állt egy rotunda, azaz egy körépület. Erről tudunk a legkevesebbet. A 41,8 méteres külső átmérőjével nem sokkal maradt el a római Panteon mögött, így a birodalom második legnagyobb körépülete lehetett. Nem tudni, hogy miért hagyták el végül. A későbbi századokban piacként használták. A közeli bírósági épület pedig arra utal, hogy kivégzéseket is gyakran tartottak.

A Myrelaion rotunda alaprajza. Forrás: Arkeológálar Derneği (TT280)

A 10. században I. Rómanosz bizánci császárnak volt itt palotája. Arról nincs információ, hogy ezt ő építette, vagy valakitől megszerezte. Az itteni komplexumot kolostorrá alakította, és egy templomot is építtetett. Ez volt a Myrelaion templom (ma Bodrum Camii). Ennek a templomnak az építésénél az egész komplexumot egy szintbe hozták. Ekkor befalazták a roundát, és a föld alá került, amiből a 70 oszlopos ciszterna lett.

Myrelaion Templom (Bodrum Camii)

Forrás: Wikipédia

A templomot a császári családok temetkezési helyének szánták. I. Rómanosz szegény földműves családból származott, és e miatt sokan képzetlennek tartották. Holott az egyik legtehetségesebb bizánci császár volt. Saját maga igazolására több mindent is kitalált. Egyik volt, hogy új családi temetkezési helyett nyitott, a Myrelaion templommal. A korábbi császárok a Szent Apostolok templomát használták (a mai Fatih dzsámi helyén állt). Állítólag I. Rómanosz ősi kriptákat is átszállíttatott az új temetkezési helyre, de erre nincsen bizonyíték.

A tetrarchák szobra Velencében.

Forrás: Wikipédia

1204-ben a Negyedik Keresztes Hadjárat alatt leégett, de Konstantinápoly 1261-es visszafoglalás után a bizánciak helyre állították (szemben a Szent Apostolok templomával, ami romosan maradt). A romok feltárása között megtalálták a híres Tetrarchák szobrának egy darabját, ami ma Velencében látható. Így valószínűsíthető, hogy ez a szobor is eredetileg Konstantinápolyban volt.

Mirelion Kapalıçarşısı

Forrás: erolkara.net

1453-es oszmán hódítás után valamikor 1500 környékén mecsetté alakították. Akkor kapta a bodrum nevet, a kiterjedt föld alatti építményeiről. A víztározó pedig Mirelion Çarşısı néven föld alatti bazárként üzemel, főként bőrárakkal.

Lausus Palotája Forrás: The Byzantine Legacy

Lausus Palotája Lausus eunuch volt, és talán jóbarátja (aki szintén eunuch volt). Mindketten palotát építettek egymás szomszédságában, egy rotundával összekötve valamikor 420 környékén. Míg Antichos kegyvesztett lett, addig Laususnak jól mentek a dolgai. Családja nem lévén a vagyonából egy szoborparkot alakított ki a különleges hosszúkás palotájában. Köztük olyan hírességek is, mint a 12 m magas Pheidiasz olümpiai Zeusz-szobra. Lausus erősen katolikus volt. Elmondása szerint csak hobbiból gyűjtötte a szobrokat. De őket nagyon.

Pheidiasz olümpiai Zeusz-szobra Quatremère de Quincy ábrázolásában (1815).

Forrás: Wikipédia

Az, hogy a két palota ennyire egymás mellé, már-már baráti viszonyba épült, jól megkavarta a régészeket. Még a közelmúltban is vita tárgya volt, hogy most akkor melyik kő kihez is tartozik. Meg egyáltalán egy palota van ott, vagy kettő. A korabeli leírások szerint 50 arisztokratikus palota volt ezen a környéken. de egyenlőre csak ezt a kettőt találták. Így különlegesen értékesek.

Lausus palotájának alaprajza - Forrás: Wikipédia

476-ban hatalmas tűzvész pusztított Konstantinápolyban. Ennek a fél környék áldozatául esett, köztük Lausus palotája is a szobrokkal együtt. Egyes leírások szerint a palota romjait ciszternaként használták. Ma az 1001 Oszlopos Ciszterna (Binbirdirek Sarnıcı), vagy más néven Philoxenosz ciszternája néven ismert. De ez kissé odébb található, így az valószínűleg valami más épület volt hajdanán.

A Paykhane utca romjai Forrás: The Byzantine Legacy

A Paykhane utca romjai Az 1001 Oszlopos Ciszterna mögött, a Peykhane utcában olyan romokat találtak, amelyek alapján palotát valószínűsítenek. De egyelőre nem tudni semmit, hogy ki mikor és miért épített ide palotát. Bár a miért eléggé valószínűsíthető: kint esett az eső, és kellett egy kis zug, ahol az ember meghúzhatja magát...

A kb 7 x 20 m-es épület és a hozzá tartozó rotunda ma 3 bolt alatt található. Egyik szőnyegbolt. Gyertek be, nézzetek romot, vegyetek szőnyeget! Csak nektek, jó áron!

2021-02-01

Miután -ban II. Mehmet elfoglalta Isztambult, bizonyára megnézte a várost és bejárta a palotákat is.

De utána mi történt?

Még ha gyorsan ki is takarítottak és a szultán felülhetett a trónra (vagy hozatott egyet magával), hosszú távon a palota biztosan nem volt alkalmas arra, hogy a lakjon és uralkodjon. A berendezkedés, hivatalnokok beköltöztetése, stb.. mindenképpen időbe tellett. Nem is beszélve a hárem áthozataláról! És mindemellett még a palotát is úgy kellene átalakítani, hogy az illeszkedjen a szultán ízléséhez, berendezkedéséhez, filozófiájához, jövőképehez (hú, ez micsoda mondat lett!). Nem is csoda, hogy a szultán inkább egy új palotát építtetet.

Na de addig hol lakott a szultán? Egy sátorban az AyaSofya előtt? Erre bizony nem találunk választ..... De sok más érdekesség kiderül, ha jobban belemélyedünk a témába!

Miután 1204-ben a keresztések elfoglalták Konstantinápolyt, az egykori gazdag világváros állapota nagyon leromlott. Ami a legkisebb mértékben értékes volt, az elvitték, vagy később eladták. Jó példa, hogy II. Balduin utolsó latin császár már a palota ólom tetőcserepeit is megpróbálta eladni, csak hogy valami bevételhez jusson. 1261-ben a bizánciak visszafoglalták a fővárosukat, és megkezdődött annak visszaállítása, de erre se pénz, se idő nem igazán volt. Így mire II. Mehmet elfoglalta Konstantinápolyt, az inkább egy kihalt romhalmazhoz hasonlított. És ezen nem segített, hogy a törökök éppen felgyújtották a várost.

II. Mehmet az egykori bizánci palotát teljesen lakhatatlannak tartotta. Egy új palotát szeretett volna. Ezt a mai Beyazit-tér - Szulejmán mecset közötti területen helyezkedett el. Akkoriban ott sok minden már nem állhatott. Egy templomról tudnak a történészek, ami ott volt, de az állapotáról nincs információ. Ez egy jó hely, szép kilátással a város közepén.

A Régi Palota (Eski Saray, Sarây-ı Atîk-i Âmire)

Forrás: humaiklimi.blogspot.com

A történetek szerint II. Mehmet 1458-ban költözött be a Régi Palotába. De az időpontok eléggé zavarosak. Egyesek szerint már 1455-ben kész volt minden, a hivatalos '58-as megnyitójáig azért kellett várni, mert addig tartott, míg a hárembe mindent átcuccoltak. Csak a hajkefe-készlet átszállítása 2 hónapig tartott....

A palotát és a kertet egy 9 km kerületű masszív fal vette körül. A külső borítása kék ólom volt. A fal négyzet alakú volt, tornyok nélkül, 3 kapuval: Kelet felé a Divan-kapu, dél felé a Beyazit-kapu, és nyugat felé a Szulejmán-kapu. Szulejmán ez a fal mellé építette fel a Szulejmán dzsámiját annak örömeire, hogy elfoglalta Máltát, Rodoszt és Belgrádot. A hátsó kertben pedig egzotikus állatok voltak, amelyekre a szultánok vadászhattak. (A Google fordítója szerint viszont pont fordítva: ott lehetett a szultánokra vadászni.... a végén még kiderül, hogy a középkor nem is volt véres, csak félre lett fordítva...)

Mindeközben 1459-ben megkezdődött a másik palota építése is, amit ma Topkapı Palota néven ismerünk. Egyes források szerint 1460-ban már elkészült, más források inkább 1465-öt jelölik meg. Jelenleg a 21 században egy metrő építés úgy történik, hogy először nagy ünnepek között átadnak 1 darab megálló 1 vagonnal (ezzel lehet menni az állomás elejétől a végére), majd 10 év alatt befejezik a többi részt is, mire tényleg használható lesz az egész. Ha ezt vesszük alapul, akkor 1459-ben elkészült mondjuk a kapu (ezen lehet bemenni) és egy erkély (ezen meg lehet integetni). Majd pedig 1465-ben már tető is volt a házikon, így be lehetett költözni.

Ekkortól az Öreg Palota lett a téli palota, míg a Topkapı a nyári palota. A hárem az Öreg Palotában volt, míg az adminisztráció a Topkapı-ban. Állítólag II. Mehmet külön rendeletet adott ki, hogy abban az épületben nem tartózkodhatnak nők, ahol a világhuralmat is kormányozzák.

Csak hogy 1533-ban egy bizonyos Roxelana, későbbi nevén Hürrem összeházasodott Szulejmán szultánnal. Ezzel pedig mindjárt sikerült felrúgni pár régi szokást. Majd pedig Hürrem sokat panaszkodott, hogy ők ott laknak a félsziget közepén, a helyett, hogy a legszebb kilátásban gyönyörködhetnének. Meg hát a világ irányítása is ott történik... hát de jó lenne azt közelebbről is megnézni...

Hogy, hogy nem 1540-ben nagy tűzvész söpört végig Isztambulon. Leégett a Topkapı egy része (közte a konyha - nahát, nahát!), és az Öreg Palota is használhatatlanná vált (még több nahát, nahát!). Így a Topkapı Palotát átalakították, kibővítették, új konyhát tettek hozzá, és

még a háremet is átköltöztették. És persze sokkal modernebb is lett, ahogy szultán fényességes felesége kérte. Az építkezést pedig Sinan mester vezette. Az Öreg Palota lassan teljesen elvesztette a szerepét. Egy darabig a hárembe azok a nők kerültek, akik valami miatt kikerültek a szultán kegyeiből. Később janicsár laktanya lett. Ma az Isztambuli Egyetem áll a helyén. Néhány bizánci és oszmán rom még ma is látható a kertben.

A késő római és a korai bizánci maradványok az isztambuli egyetem campusán, a Beyazit-torony mellett találhatóak.

Forrás: Wikipédia

A Topkapı Palotát II. Mehmet különleges kéréseinek elégét téve kezdték építeni 1459-ben. A szultán a kor legjobb munkásokat és kőfaragókat hívta. A szultán magánszobái Isztambul csúcsán, hegy legtetetejére épült, és azt vették körül a különböző pavilonok. A palota szabálytalan asszemintikus alakja mind az európai, mind a keleti paloták között különlegesen számított. De a palota legfontosabb része a fal volt, ami elzárta az egészet a nagyvilágtól. Ez a fal egészen az egykori Akropoliszig nyúlt. A legtöbb utazó arról számolt be, hogy különös csend volt az épületen belül. Később pedig, amikor már a hárem (innen a Hárem) is átkerült, a Topkapı egy teljesen elszeparált, saját kis világ volt. Egyes szultánok sosem léptek ki a valódi világba.

A Hárem, ami egy kis világ az elzárt világban, Sinan mester tervei alapján készültek. Idővel ezt tovább bővítették, komplikálták és még több titkos folyosóval látták el. A nyugati utazóknak, akik még nem ismerték a szappanoperákat, nagyon beindult a fantáziájuk. Egy hely, ahol sok-sok nő van összezárva.. és senki se léphet be! Pedig a valóság arról szólt, hogy az a sok nő egyetlen férfiert vetélkedett. Talán nem véletlen, hogy a törökben a menny (cennet) és a pokol (cehennem) szavak ennyire hasonlóak...

A Topkapı Palota a 16. század végére nyerte el a végleges formáját. Ekkor már több, mint 100 szobával büszkélkedhetett. Közte olyanokkal, mint a Hóhér Kútja, Palotakórház, Díván (birodalmi tanács), konyha (pékséggel és cukrászdával), Birodalmi Kincstár (gyémántokkal, bicskákkal, és gyémántbetétes bicskákkal), Könyvtár, Ağas mecset, Titkos Kamra - ebből több is volt (egyikben a Szent Ereklýék Kamrája), Aranyút, Körülmételési szoba, és sok-sok pavilon a kertben.

Topkapı Palota alaprajza. Forrás: Wikipédia

Az Oszmán Birodalom is ekkor érte el a csúcsát. A következő időszak inkább a visszaesésről

szólt, ami a Topkapı Palota bővítésében is meglátszott. Pontosabban a nem bővítésében. A későbbi szultánok inkább külső helyszíneket választottak (pl. a Boszporusz partján), távol a mindennapok politikájától. 1856-ban I. Abdul-Medzsid szultán végül a mindent átköltöztetett az újonnan felépült Dolmabahçe Palotába. Nemcsak a háremet, hanem az államügyeket is. Utódja, II. Abdul-Hamid viszont rámutatott arra, hogy bár nagyon szép az a nagy magas fal, ami körbeveszi, de a tenger felől simán be lehet lőni az ablakon. De akár hajóval is be lehet oda jutni, ha kellően nagy a lendület. Így ő felköltöztetett mindenki a közeli dombra, a Yıldız Palotába, ami ezzel így az oszmán szultánok 4. isztambuli palotája lett. A sors iróniája, hogy az 1909-es felkelés sorozat és kormányváltás alatt a jól elbarikádozott Yıldız Palotába mégis bejutottak azok, akiket a szultán nem szívesen látott. De hajót tényleg nem hoztak magukkal. Az utolsó előtti oszmán szultán, V. Mehmet még visszaköltözött a Dolmabahçe palotába. De ekkor már a szultánság az utolsó éveit járta. Utódja, VI. Mehmet 1922-ben hagyta el az utolsó oszmán palotát. 1924-1938 között az első török elnök, Musztafa Kemal Atatürk lakott a Dolmabahçe Palotában, jelezve, hogy a szultánságot most már végérvényesen felváltotta a köztársaság. Az ő halála után mindegyik oszmán palota múzeum lett.

2021-02-08

Az elmúlt időszakban a fő témakörünk a Bizánci Birodalom (alias Keletrómai Birodalom) volt. A Nyugatrómai Birodalom bukását nagyjából megtanultuk az általános iskolában. A Keletrómairól meg úgy általában nem tanultunk semmit. Az internet korában persze az érdeklődők hamar megtalálják, a Keletrómai Birodalom 1453-ban bukott meg, amikor az Oszmánok elfoglalták Konstantinápolyt. Tehát a nyugati oldalt a germánok döntötték meg, a keletit pedig a törökök. Tiszta sor. Azért az kicsit meglepő, hogy mindkét esetben olyan csoport döntötte meg az ismert világ legnagyobb birodalmát, ami nem is olyan régen még csak egy egyszerű törzs volt (tovább fokozza az izgalmakat, hogy az ismert világ másik legnagyobb birodalmát, a perzsákat meg a sivatagból előkerült arab törzsek döntötték meg). Így azért érezhetjük, hogy ott valami nem igazán volt rendben... De mi nem? És miért nem látta ezt senki? Főleg a bizánci oldalon miért nem tanultak a nyugatiak hibájából? , ők is mindig csak kisebbek és kisebbek lettek. Tényleg nem látták, hogy valami nincs rendben? Látszólag a bizánciak annyira magabiztosak voltak, hogy amikor az egykori birodalom már csak néhány városra redukálódott, 1321-ben még simán bevállaltak két polgárháborút.

Az elmúlt időszakban elég sok bizánci témájú oldalt átböngésztem. Ettől még persze nem lettem amatőr szintű hobbi történész sem. Mégis megpróbálok erre a homályos-összetett kérdésre valami elfogadható választ találni. (A történelmi lépték jobb átlátása érdekében érdekes az is kéznél tartani)

Nagyjából a 2. század elejére a Római Birodalomban befejeződtek a hódító háborúk. Első ránézésre hódítani jó. Leginkább ha közben az embert nem csapják fejbe egy baltával, amit még néhány cézár is megtapasztalt (mások meg azt, ahogy hátbacsapják egy késsel): új területet lehet a birodalomhoz csatolni, lehet vinni haza sok rabszolgát, az elfoglalt részeket pedig ki lehet fosztani. És persze otthon is lehet villogni fele. Nem mellékesen a rómaiak olyanok voltak, hogy valakivel mindig harcolni akartak. Ha nem volt külső ellenség, akkor találtak belsőt.

Valójában az új területek elfoglalása messze nem volt ilyen egyszerű. Először el kellett dönteni, hogy tényleg új területet akarunk, vagy csak egy jót mulatni és fosztogatni? Egy félegetett és kirabolt provincia nem éppen a leghasznosabb, főleg ha még a lakosokat is elvittük onnan rabszolgának. A rómaiak ebből az egyik problémát megoldották azzal, hogy az új területekre lelkesen építettek új városokat, ahova pedig rómaiak költöztek be. Ezzel pedig a római életformát is elvitték a távoli helyekre (erre még visszatérünk). A

forrásadatok szerint összesen 5627 város tartozott a Római Birodalomhoz!

Mindez azt jelentette, hogy a rómaiak nem össze-vissza foglaltak területeket, hanem azt gondosan megtervezték. Lehetőleg olyan helyeket kerestek, ahol a belefoglalt energiát (azaz pénzt) minél egyszerűbb visszakapják. A kiválasztott helynek kellett valami értékének lennie. És lehetőleg minél magasabb fejlettségi szinten legyen. Ezért foglalták el pl. a mai Franciaországot, Galliát, ahol már városi civilizáció volt úthálózatokkal mellé pedig értékes természeti kincsekkel. Míg a szomszédos Germániát (mai Németország) inkább hagyták. Ott laza törzsszövetség volt (vagy még az se) mindenféle kitermelhető természeti kincs nélkül. Anatóliában pedig a rómaiak egymás ellen uszították a fejlett városállamokat, akik végül legyengültek és sokszor a Római Birodalom menedékét kérték.

A 2. század elejére a rómaiak elfoglaltak mindent, amit szerintük érdemes volt (). Ezzel az ismert világ olyanná alakult, ahol minden a Római Birodalom volt. Persze az emberek tudták, hogy van azon túl is valami. De erre valószínűleg úgy tekintettek, mint a városi emberek a városfalon túlra: ott is van valami, de minden fontos dolog a városban történik.

A rómaiak nemcsak hatalmas birodalmat építettek (ilyet csinált más is), hanem ezt nagyon jól megszervezték. Míg mondjuk egy perzsa birodalomban egy távoli tartomány csak simán a birodalom része volt, valójában nem igazán tartozott hozzá. A távoli uralkodó volt a főnök, meg neki fizettek adót, de javarészt attól függetlenek voltak. Mindezzel szemben a rómaiak elérték, hogy a fent említett mindegyik városuk egy darab Róma legyen. Ezt ma leginkább a mindenhol fellelhető római színház-romokban láthatjuk (ezt is látni fogjuk majd, hogy miért lett mindegyikből rom).

Római színház romjai Anatóliában (Düzce)

A rómaiaknál az oktatás drága volt (meg kellett venni a tanárt, aki általában rabszolga volt). A gazdaság erősödésével egyre többen jutottak hozzá. Nyilvános iskolákat, egyetemeket is alapítottak (ezek is fizetősek voltak). Az oktatásban a lányok is részesülhettek, ha a szüleik megfizették. Egy magasan képzett feleség nagy értéknek számított, így a fiúk nagy vágya volt, hogy művelt barátnőjük legyen.

A tanult nő (Nő íróttal és táblával). Festmény Pompeii-ből kb. i. sz. 50-ből. Forrás: Wikipédia

Talán mindez hozzájárult ahhoz, hogy a Római Birodalom tele volt magasan képzett emberrel (bár a drága oktatás miatt a birodalom műveltségi aránya 5-30% körüli). E miatt tudtak fejlett utakat építeni. Ennek a nagyon fejlett kereskedelmi hálózatnak köszönhetően egy Rómától távol élő római mégis otthon érezhette magát, mert minden terméket ugyan úgy meg tudott venni. A fejlett vízhálózatnak köszönhetően a városok a kor mércéje szerint nagyon tiszták voltak, kevés betegséggel. Ezzel pedig a városoknak megnövekedett a lakossága.

Las Médulas. Itt valaha hegy állt, amit a rómaik összetörtek, hogy kibányásszák az aranyat. Forrás: Wikipédia

Ezektől a Római Birodalom nagyon erős és fejlett volt. Talán az egyik legjobb példa a Las Médulas, ami egy hatalmas római aranybánya volt. Ezen a spanyolországi területen a ruina montium (latin = hegyek összeomlasztása) nevű technikát használták. Rabszolgákkal járatokat és kamrákat ásattak, majd az egészet vízzel töltötték fel (a vizet 100 kilométer hosszú csatornaművön (csatorna és viadukt kombináción) át hozták ide). A nagy nyomás hatására a falak szétrepedtek, és az egész hegy összeomlott.

A ruina montium technika bemutató rajza. Illusztrátor: Hugo Prades. Forrás: ResearchGate

A római bányatechnikák mértékét ma leginkább a grönlandi jégtakaró elemzéséből tudjuk. Itt az ezüstmányászat melléktermékeként keletkező ólmot lehet kimutatni. Ez az 1. században évi 2000 tonna lehetett.

A világ ólomtermelése, amivel az ezüstmányászatra lehet utalni, és így közvetve a gazdaságra. Forrás: Wikipédia

A fenti grafikonon egyrészt azt láthatjuk, hogy az 1. században olyan sok ólmot természetettek, amit csak a 18. században tudtak túllépni. A másik nagyon figyelemreméltó az, ami az 1. század után történt. Az ólom mennyisége összefügg az ezüstével, az pedig közvetve utalhat a gazdaságra. Itt pedig az 1. század után meredeken visszaesik. Vajon mi történhetett?

A mai ismeretekkel a történészek arra gyanakszanak, hogy volt egy éghajlatváltozás, egy lehűlés. Ez nemcsak Európában vetette vissza a termelést, de valószínűleg Ázsiában, ami megindította a népvándorlást a 4. században. De már előtte is komoly változások történtek a

3. században.

Ennek egyik jele lehet, hogy 212-ben Caracalla római császár kiadott egy rendeletet, hogy a Római Birodalom területén minden felnőtt lakosa római polgárnak számít. Persze ez 100%-ban még nem valósult meg, de akkor is hatalmas előrelépés volt. Innentől nem számított az, hogy ki melyik provinciában született, bármit elérhetett. Arról nem tudunk végül volt-e fekete birodalmi császár. De észak-afrikai (Karthágó) volt. I. Rómanosz Lepakénosz bizánci császár pedig egy örmény földműves családból származott. Ha azt nézzük, hogy Rómától légvonalban 2500 km-e születhetett valaki úgy, hogy az ismert világ vezetője legyenek, akkor ez nagyon komoly teljesítmény. Azt pedig biztosan tudjuk, hogy fekete bőrű emberek töltöttek be magas egyházi tisztséget is. Olyan is volt, akit végül szentté avattak.

Ez fordított irányba is működött. Azzal, hogy egy Londonban született ember ugyan olyan római polgár volt, mint aki Rómában született, elérték, hogy London, a város is olyan legyen, mint Róma. Persze Róma volt az első, a legnagyobb, stb.. Talán célszerűbb lenne úgy fogalmazni, hogy volt Róma, az első, és mindenki más, aki a második. Így London is, Antioch is, Alexandria is, Karthágó is, vagy akár Aquincum is rendes birodalmi városnak számított. A császárok is kedvük szerint pakolgatták a fővárosokat.

Mindehhez hozzájön, hogy az ismert civilizált világ mind a birodalomhoz tartozott, így az emberek tényleg azt érezhették, hogy a birodalmon kívül csak erdő és sárkunyhók voltak. A birodalmon belüli és kívüli területek között óriási lehetett a különbség. Nem volt az, mint ma, hogyha átmegyünk Ausztriába, akkor bár másik országban vagyunk de minden ugyan olyan. Itt ha valaki kilépett a birodalomból, akkor a vadonban találta magát. Kivéve, ha a perzsákhoz ment, de ott meg előtte át kellett vágni a sivatagon..

A következő nagy lépés 380-ban volt, amikor I. Theodosius római császár kizárólagos államvallássá emeli a kereszténységet. , hogy a Római Birodalomban más volt az emberek ideológiája. A 212-es Caracalla rendelet kimondta, hogy mindenki római. 380-tól pedig mindenki egyben keresztény is lett. Más tulajdonság nem számított. Így nagyjából a 4. század végére eljutottak oda, hogy a rómaiak úgy érezhették, hogy az ismert fejlett világ mind a birodalom. Mindeközben jöttek a népek az ismeretlen keletről, és ott volt a váltság.

Ebben a váltságban talán az volt a legérdekesebb, hogy nagyon nagyon lassan zajlott. Annyira, hogy az emberek nem is érezték.

A történészek azt írják, hogy a Római Birodalom váltságának két fő oka volt: Egyik a

népvándorlás, a másik pedig a belső gazdasági problémák.

Az biztos, hogy nem esett jól a rómaiaknak, hogy a változatosság kedvéért nem ők támadnak, hanem őket támadják. Ráadásul folyamatosan, megállás nélkül, és több helyen. Itt volt előnyben a keleti oldal, hogy az ő szárazföldi határai legtöbb helyen a sivatag volt, máshol pedig magas hegyek, és a Duna. A Civilization nevű játékban próbáltam, hogy akkora hadseregem legyen, ami védhetően elzár minden bejáratot... hát ráment az összes pénzem..Tehát egy ekkora hadsereget fenntartani nagyon sok pénzbe került. És most már az a lehetőség sem volt, hogy a katonáknak adnak az elfoglalt területekből.

De a katonasággal más problémák is adódtak. A Római Birodalom kezdeti idejében, még a Köztársaság előtt királyok voltak. Majd a Köztársaság kikiáltása után a rómaiak nagyon büszkék voltak arra, hogy ezeket a gonosz királyokat elkergették, és megfogadták, hogy soha többé nem lesz ilyen. Éppen ezért nagyon idegenkedtek minden olyan verziótól, hogy valaki a születése jogán legyen a birodalom vezetője. Ennek kiküszöbölése érdekében a vezetőt (legtöbbször a császárt) a nép választotta. Vagy a szenátus (vagy egy hozzá hasonló állami szervezet). Vagy a katonaság. Előfordult (nem is ritkán), hogy ezen csoportok egyszerre egymástól függetlenül választottak császárt. Olyasmi, ami egyértelműen legalizált volna egy új császárt, nem létezett. Legjobban azt mondhatnánk, hogy mindig az volt a birodalom császára, aki meg tudta szerezni a hatalmat és meg is tudta tartani.

Ez legkönnyebben annak ment, aki katona volt, aki mögött ott állt a hadsereg. Ezért is volt sok császárnak katonai előélete. Ennek az volt a nagyon komoly hátránya, hogyha egy hadvezér túl sikeres volt, akkor a katonái nagy lelkesedéssel megválasztották császárnak. És mivel nem egyértelműen meghatározva, hogy mindez milyen feltételek mellett történhet (pl. egy szenátusi/egyházi tagnak jelen kell lennie, vagy minimum 1000 fő részvételével, stb..), így tényleg bármikor bármelyik sikeres katonát a birodalom vezetőjének választhattak. Ez lehetett akár egy vidám társasági borozgatás is.

E miatt a császárok mindig gondosan ügyeltek arra, hogy a nagyon sikeres hadvezérek szem előtt legyen. A legerősebb hadsereg mindig a császár közelében volt. Pontosabban a császárnak mindig oda kellett mennie, ahol leginkább szükség volt a hadseregre. De csak 1 császár volt, aki csak 1 helyen lehetett (ezért is volt jó ötlet, hogy 2, vagy 4 császár legyen egyidejűleg). A császár kénytelen volt a második, harmadik és többi hadsereget gyengébbnek tartani, hogy az ne tudjon vele szembefordulni. E mellett a túlságosan sikeres hadvezéreket hajóra tették és elküldték egy csendes kis szigetre. Előtte persze átkutatták a zsebeit, hogy ne maradjon nála arany, ékszer, drágakő, ház, luxusvilla vagy földbirtok, vagy bármi értékes. Hiába vannak pálmafák, szerzetesruhában nem jó a tengerparton ücsörögni. Nem ilyen karrierről álmodozik az ember...

Mindezen okokból a hatalmas birodalom nem tudott kellő számú és erősségű védelmi hadsereget felállítani. És nem volt hatékony. Gondoljunk arra, hogyha a birodalom két távoleső provinciáját egyszerre támadták meg, akkor a császárnak választania kellett, hogy melyiket védje meg. Ha kivont a hadsereggel az egyiket megvédeni, akkor a másik azt érezhette, hogy ő kevésbé fontos. A népvándorlás miatt pedig a támadások folyamatosak lettek. A császár állandóan mozgásban volt, és folyamatosan választania kellett a provinciák között.

Ezzel együtt a hódító hadjáratok végével egy hosszabb békés idő köszöntött be. Az alatt a hadsereg elpuhult, a kiképzések gyengébbek lettek. A gazdasági válság miatt pedig még a páncélok is könnyebbek lettek. A római történetírók szerint így könnyebb volt benne futni. Minél messzebb a csatától.

Mindeközben tényező miatt is folyamatosan csökkent a birodalom lakossága. Az a technika, ami magas szintre emelte a népességet (vízvezeték-hálózat, élelmiszerellátás, stb..) nagyon drága volt. Így ez mindig is politikai döntés volt, még a bizánci időkben is. Pl. lázadásokat lehetett megfékezni vagy kialakítani egy-egy búzaszállítmány visszatartásával. A 3. századi gazdasági visszaesés miatt ennek a magas szintnek a fenntartása egyre kevésbé lett fontos. Konstantinápoly megnyitásával az az erőforrás, ami korábban Rómába irányult, az az új fővárosba ment. Továbbá hozzájött valószínűleg egy éghajlat változás és a népvándorlás miatti sok háború is. De ha éppen nem volt külső ellenség, akkor súlyos polgárháborúk dúltak. Sok történész a kereszténységet is a népességcsökkentő okok közé sorolják (későbbi házasság, kevesebb gyerek, sok szerzetes (még kevesebb gyerek), stb..).

Tehát itt volt vélhetőleg egy klímaváltozás, sok-sok polgárháború, csökkenő lakosság és mellé a bányák kimerülése is (a rómaiak a 3. századra elvesztették Dáciát, ahol a Római Birodalomnak gazdag aranybányái voltak). Hozzá jött a népvándorlás is. Ezek mind rontották a gazdaságot. Az pedig csökkentette a népességet, tovább rontva a gazdaságot, tovább csökkentve a népességet.... Kimaradt valami?

A történészek még hozzátesszik, hogy az uralkodó osztály ettől még szerette volna magát jól érezni. És minden mindegy alapon elkölteni azt a pénzt, amit az elődök elfelejtettek elszórni. Mindezek együttesen komoly adóterheket jelentett a lakosságnak. Annyira, hogy néha az emberek örültek, ha elfoglalta őket egy barbár király.

A Római Birodalomban egyébként is általános volt, hogy a hatalomért folyamatosan harcok

vannak. Ezzel pedig az emberek még inkább úgy érezhették, hogy a császár valami távoli dolog, ami egyáltalán nem az ő problémája (kivéve, ha katona volt). És így neki teljesen mindegy volt, hogy a feje felett egy A császár, vagy B császár esetleg egy germán király volt.

Mert maguknak a germánoknak, vandáloknak, gótoknak és a többieknek is az volt az érdekük, hogy a városokat és tartományokat minél jobban megőrizték. Az itáliai királyságok, Hispánia és Gallia névleg elismerték a bizánci császárt hűbéruruknak, a vizigótok pedig még olyan pénzérmekeket is verettek, melyeken a császár arcképe volt. Azaz az emberek, akik korábban úgy látták, az ismert világ a Római Birodalmat jelenti, azokat a területeket is a birodalom részének tekintették, amiket közben elfoglalt valamelyik barbár királyság. Általánosan elterjedt nézet volt, hogy mindenki felett áll a birodalmi császár (a koronát is tőle kapták). Ezt is tovább erősítette, hogy eddigre Európa és Észak-Afrika is keresztény lett, akik felett pedig a pápa áll (ő hivatalosan minden keresztény főnöke, függetlenül, hogy hol él az illető).

Amikor a történelembünyvek szerint hivatalosan ketté szakadt a birodalom (395-ben I. Theodosius császár a halála után felosztotta a birodalmat a két fia Honorius és Arcadius között), akkor sem érezték úgy az emberek, hogy két birodalom lett, és egyikük az egyikben, másikuk a másikban él (mint ahogyan Németországgal történt a II. Világháború után). Az ő szemükben 1 birodalom volt, ami egyben a civilizált világot jelentette. Csak éppen 2 császárral, 2 adminisztrációs területtel.

A nyugati rész bukásával mindössze csak az adminisztrációs vezetőt veszítették el. Az emberek egyáltalán nem érezték úgy, hogy ők akkor most kiestek a birodalomból, és nem rómaiak többé. Ahogy már utaltunk rá, az új királyok próbálták fenntartani a korábbi állapotokat.

Csakhogy ehhez nem volt meg sem az anyagi lehetőségük, sem a megfelelő technikai szintjük, de még a szükséges kereskedelmi hálózatunk sem. Egyiptom, a fő élelmiszerterület a keleti oldal kezében volt. Bizánc pedig nem fog csak úgy búzát küldeni egy spanyolországi kiskirálynak, aki bár névleg hozzá tartozik, de az adókat elfelejti befizetni. És ezt is fentebb láttuk, hogy egy olyan nagyváros fenntartására, mint Róma vagy Konstantinápoly, nagyon sok energiaforrásra (pénzre) volt szükség. Ha Bizánc úgy dönt, hogy kiségti a Gót Királyságot, azzal a saját városait hozta veszélybe. Így pedig a Gót Királyság lakói egyre inkább úgy gondolták, hogy az a bizonyos távoli császár Konstantinápolyban, csináljon úgy, mint a festék, és kopjon le! Hagyja őket békén! De persze ettől ők még rómaiak maradtak. Meg keresztények.

A 3. századi népességcsökkenés, gazdasági visszaesés és polgárháborúk azt eredményezték, hogy a birodalom sok üres hely lett, sok föld megműveletlen lett. A 4. századi népvándorlást kihasználva az üres területekre a keletről jövő népeket telepítették be. Bár próbálták őket romanizálni, a különbség óriási volt. A fejlett technikájú és magasán szervezett birodalom közepén törzsi szintű királyságok jöttek létre. Ők hivatalosan rómaiak voltak (és később még keresztények is), de amikor az adózás szóba került, akkor a kardok is előkerültek. Egy a mai Franciaországban élő törzs nem feltétlenül akarta fizetni a konstantinápolyi császár (vagy arisztokrácia) új aranyozott hintóinak az árát.

Így olyan érdekes helyzet állt elő, hogy a birodalom területén független királyságok alakultak ki. De ők továbbra is rómaiak voltak. És formálisan a birodalomhoz tartoztak. Mint fentebb láttuk, a pénzérmén is a császár arcképe volt.

476-ban, mikor Odoaker germán hadvezér leváltotta a kiskorú Romulust, az utolsó császárt, ő sem független államot akart, és nem is a birodalom végét. Abban az időszakban a nyugati birodalomrészben egymást követték a császárok, és egyik sem tűnt úgy, hogy alkalmas lenne a feladatra. Az pedig, hogy az új császár gyerek volt, még inkább azt mutatta, hogy csak a műsor megy, de senki sem fog rendet tenni. Odoaker elvette a császári címeket Romulustól, és a keleti császárnak, Zénónnak küldte. Azzal a melléklettel, hogy küldjön egy újat, mert az itteniek csak bénáznak. Zénón a korábbi császárt, Julius Nepost tekintette hivatalosan, akit Odoaker el is fogadott. Bár Neposnak a hatalma csak Dalmáciára terjedt ki. Ráadásul 4 év múlva meg is halt (valószínűleg a hálószobájában érte egy vadászbaleset). Zénónnak mindeközben rengeteg problémája volt a keleti oldalon. Nem maradt ideje, ereje, hogy a nyugatival is foglalkozzon. Valószínűleg amikor megtudta hírt, hogy Nepos császár megszurta az ujját (a hátán keresztül), akkor annyit mondott, hogy Odoaker oldja meg maga a problémát, őt pedig hagyják békén. Odoaker így Itália uralkodója lett (Rex Italiae), hivatalosan Zénón alá tartozott. De hogy tényleg mennyire, az jó kérdés... Konstantinápolyban úgy gondoltak rá, mint aki alájuk tartozik. Odoaker megtartotta a consuli tisztséget, tiszteletben tartotta alattvalóinak polgári és egyházi intézményeit. 14 éven keresztül a keletrómai császár névleges helytartójaként uralkodott.

Tehát itt látszólag szó sincs a birodalom végéről! Sőt, ha jobban megnézzük, olyan, mintha sikerült volna a nyugati és a keleti birodalomrészt egyesíteni, egy császár irányítása alá vonni. Valójában Zénónnak nem sok befolyása volt, mi történik a nyugaton. Ráadásul a folyamatosan érkező népeket átterelte a nyugati területekre. Ezzel megvédte a keleti oldalt, cserébe gyengítette a nyugati oldalt, akik pedig egyre inkább szembe kerültek a keleti oldallal.

A következő időszakban a keleti oldal továbbra is a saját bajaival küzdött. De ha éppen

nyugisabb időszak lett volna, akkor vagy polgárháborúztak, vagy vallási kérdésekben dobálóztak késekkel-baltákkal. Az ő szemükben a nyugati rész olyan lehetett, mint ami a lakásban a szekrény mögött van: ez is a házhoz tartozik, de nincs kontrolljuk az ott történeletről. Amikor 395-ben I. Theodosius császár felosztotta a birodalmat két részre, akkor olyan erős határt húzott meg, amit az utódok nem akartak bolygatni. Volt a keleti oldal, ahol volt császár, és úgy nagyjából minden rendben volt. És volt a nyugati oldal, ahol azért rómaiak voltak, de rendes vezérük sincs, meg bár keresztények, de nem igazán úgy, ahogy azt Konstantinápolyban szeretik. És ez a kettő még azért a Római Birodalom volt. A nyugati oldalon viszont nem tudták fenntartani a régebbi életszínvonalat. De ők is magukat rómaiaknak tartották, még a római szenátus is működött, ami bár tehetetlen volt, komoly befolyással rendelkezett. És ott volt Róma is az egyházi központ.

I. Iusztinianosz bizánci császár 533-ban úgy érezte, hogy a keleti oldalon most már minden rendben van, gazdaságilag is bírják, ideje a nyugati oldalt rendbe tenni. Ezt ősi római szokás szerint fegyverrel tette. Szerencséjére egy kiváló hadvezér, Belisarius is a birodalomhoz tartozott, aki sikeresen elfoglalta (visszafoglalta, rendbe tette, leporolta) Itáliát. Vele együtt Észak-Afrika nyugati területei és Spanyolország déli része is Konstantinápoly fennhatósága alá tartozott. Euróra többi részéről nincs információ, hogy ők miképpen gondolkodtak erről. De a már említett kereszténység egy csoportba tartotta ezeket az embereket. A kereszténység központja pedig Róma, amit Bizánc elfoglalt. Tehát a bizánci (azaz római) császár most már biztosan minden keresztény uralkodója. Vagy legalábbis annak szeretne látszani. Ezzel együtt a hódító (visszahódító) hadjáratok egyik jelzava az volt, hogy az útról letért keresztényeket visszatereljék. Ez pedig megint egy jelzés volt az Európában élőknek, hogy valahol ők azért még Rómához (pardon, Konstantinápolyhoz) tartoznak. Más kérdés, hogy erről mennyire lehetett fogalma egy észak-franciaországi embernek...

Itália meghódítása viszont nem ment minden probléma nélkül. Az ellenállás erősebb volt, mint várható, majd az ellentámadás során sok terület újra független lett. A Bizánci Birodalom pedig katonailag kiürült. Ezt kihasználták a perzsák, és a bolgárok is ekkor foglalták el a Balkánt. És közben volt még földrengés, pestis járvány, és minden más, amitől az egész inkább tűnik egy izgalmas kalandregénynek.

Tovább fokozta a helyzetet, hogy a beköszönő erős perzsa és bizánci háborúk mindkét ősi birodalmat legyengítették, így a történelem színpadára lépő arabok gyors sikereket érhettek el. A Perzsa Birodalmat egyszerűen letolták erről a színpadról, míg a Bizánciakat is elég erőteljesen lökdözték.

Mindeközben a vallási előítéletekben mindig erős Bizánci Birodalom elérte azt, hogy az ősi városai inkább válasszák az ellenséget, csak hagyják őket békén. Később még segítették is az

arabokat hajókat építeni, amikkel gyorsan foglalták el a többi területeket. Rómával is egyre ellenségesebb lett a viszony. Hát miért nem volt jó annak a pápának, ha kiszúrják a szemét meg ólmot öntenek a fülébe? Legalább nem zavarják a TV-ben hirtelen felugró hangos reklámok... De nem, neki semmi sem jó.. A szentképeket is tűzre dobták, hogy ne fájzon...

A gyors arab hódítások és a vallási nézeteltérések miatt Róma egyre inkább veszélybe érezte magát. 732-ben a frankok a poitiers-i csatában megállították a hódító arabokat. Bár a történészek szerint nem egyértelmű, hogy ez sorsfordító ütközet lett volna, minden esetre erősen jelzés értékű, hogy mindez a mai Franciaország közepén történt. Bizánc pedig elvesztette Alexandriát, Jeruzsálemet és Antiochiát is. 717-ben pedig Konstantinápoly már a második arab ostromot kénytelen kiállni.

Az arabok megjelenése más szempontokból is komoly változást hoztak. Ők semmiképpen sem illettek bele a korábbi római világképbe. Ők nem olyanok voltak, mint a megszokott germán, vagy későbbi szláv népcsoportok, akik Ázsiából érkeztek. És akiket be lehetett rakni valahova a birodalomba, ha nem sikerült a határon feltartani őket. És nem olyanok, akiket romanizálni lehetett. Pont fordítva történt! Az arabok hozták a saját kultúrájukat és vallásukat, amiket a meghódított népek átvettek. Sokszor azért, hogy így szabaduljanak meg Konstantinápoly irányítása alól. Az arabok vallás terén többnyire engedékenyek voltak. Az alexandriai kopt keresztények pedig a tudománnyal (orvoslás, matematika, alkímia) segítették az iszlám értelmiség fejlődését. Az elhalt Római Birodalom nyugati végére, az Ibériai-félszigeten egy sokkal fejlettebb világot hoztak létre, mint ami ott lehetett akkoriban. A központi Córdoba városa 10-11 században a világ egyik legfejlettebb települése volt: egy nagy kulturális, politikai, gazdasági és pénzügyi központ. Ekkoriban itt volt a világ legnagyobb könyvtára: a kötetek számát 400 ezer és 1 millió közé tették. Ez párosult a részleges vallási toleranciával. Ez már egyáltalán nem hasonlított már az ismert Római Birodalomra.

800. december 25-én történt egy másik nagy változás is. III. Leó római pápa I. Nagy Károly frank király fejére helyezi a koronát, és ezzel megteszi római császárrá. Korábban a bizánciak éppen az egyik nagy képromboló korszakukat élték, aminek nem örültek Rómában. Főleg úgy nem, hogy felsőbb utasításra történt... Rómában annak sem örültek, hogy az arabok ott hajókáznak az orruk előtt, és nem restek a partmenti városokat felgyújtani. Persze csak miután gondosan kifosztották őket. És Rómában annak sem örültek, hogy a Római Birodalom trónján egy nő ült. Mégpedig Eiréné császárnő. Bár ő éppen azért ügködött, hogy a képrombolást megfékezze, és ezért még szentté is avatták.

I. Nagy Károlyt tehát császárrá koronázták, mert éppen nem volt (elfogadható) császára a birodalomnak. És mert a pápa úgy érezte, hogy ő meg fogja tudni védeni az araboktól, amit a

bizánciaktól hiába várt. Erre jó példa volt az is, hogy a frankok még 765-ben kipakolták a bizánciakat Rómából. És persze a frankok nem fenyegetőztek szemkiszúrással (bár ha jól emlékszem, később ők is kitaláltak valami jellegzetesen nyugat-európaiat).

Ismét új helyzet teremtődött. Az Imperator szó nemcsak azt jelentette, hogy császár. Ezzel együtt ő volt az ismert világ ura. Igaz, ebbe beleszólt, hogy annak az ismert világnak a felét az arabok uralták, akik mindenben mások voltak és biztosan nem hallgattak a császárra. Míg az az egykori Római Birodalom másik részén élő népek vagy nem akarnak a császárra hallgatni, hanem van is tudnak a létezéséről. De ezzel együtt az Imperator azt jelentette, hogy belőle csak 1 darab lehetett. Megint csak ismert világon belül persze. Mert ugye ott volt a kínai császár is... valahol messze.

A bizánciak ezért erősen tiltakoztak, hogy ez így mégsem lesz jó. És milyen egyszerűen kivették a kezükből a világ uralma feletti hatalmat. Lett is néhány összecsapás. De utána mindkét fél megegyezett. Az akkori világ két szuperhatalma többet nem harcolt egymással. Jól elvoltak a harmadikkal. A megállapodás hatására Európát ketté osztották, nagyjából úgy, mint 395-ben I. Theodosius császár. Leszámítva Itália déli részét, ahol Bizánc még tartotta magát. Ezt a határt hallgatólagosan be is tartották a következő 600 évben. Bizánc pl. soha nem támadta direktbe a Magyar királyságot, mert az ő szemükben az a Római Birodalom nyugati részéhez tartozik. Az, hogy erről a magyarok nem akartak tudomást venni, mi több, nem is tudtak (ők csak jövetben lenyilaztak ott mindenkit.. meg menetben is), az legyen a nyugatiak problémája.

Ezzel a Római Birodalom nyugati felének újra lett vezetője. Az ő területét Szent Római Birodalomnak nevezték. Csakhogy látszódnak, hogy ők még mindig a Római Birodalom, ráadásul szent. Nem úgy, mint az a kupac eretnek ott keleten..

Most, hogy ezt így lerendezték, és úgy mond Bizánc válláról egy hatalmas teher esett le (sem Észak-Afrika, sem Nyugat-Európa problémái nem zavarták többet. Így végre csak a saját dolgával törődhetett. Mindjárt két polgárháború, meg egy képrombolás után sikerült stabilizálni a birodalmat. Látták is a nép, a császár ráér ilyenekkel foglalkozni, tehát minden a megszokott módon halad. Nem kell itt mindenféle távoli barbár és eretnek császárokkal törődni.

I. Baszileiosz császár (aki egy Makedóniába költözött örmény családból származott) úgy döntött, hogy kicsit visszavesz a házi műsorból, és kicsit körbenéz a nagyvilágban. Mindezt a hadseregével együtt. A birodalom minden frontot terjeszkedni tudott, és Európa legerősebb hatalmává vált. Még Rómával is jó kapcsolatokat ápolt. Ő 867-886 között uralkodott. Egyben

elindította a Makedón-dinasztiát, ami a Bizánci Birodalom felvirágzását érte el. A törvényeket rendbe tették, csökkentették a birodalom széttagozottságát, javították a kereskedelmet, megreformálták a katonaságot. A 10. században Konstantinápoly Európa legnagyobb városa volt, 400.000 lakossal. Mindamelllett azért sikerült a régi hagyományokat is megőrizni. 1054-ben a nyugati és a keleti egyház kölcsönösen kiközösítette a másikat, és ezzel megtörtént a Nagy Egyházszakadás. Állítólag a központban egy kenyér volt, ami vagy kovászos, vagy kovásztalan. Viszont ameddig nem nyitjuk ki a dobozt, addig mindkettő lehet, akár egyidejűleg is.

Ezzel az utolsó közös pont is megszűnt ami még az egykori Római Birodalomból maradt. Európa két részre szakadt. Egyik oldalon a nyugati Római Birodalom volt, Német-Római-Birodalom néven, a vallási központ pedig Róma, a hivatalos nyelv pedig a latin volt. Míg a másik oldalon a keleti Római Birodalom, a vallási központ Konstantinápoly, a hivatalos nyelv pedig a görög volt.

Itt már érződött, hogy a bizánciak nem bíznak magukkal. X. Kónsztantinosz (1059-1067) nem tartozott a dinasztiához, kinevezett utód volt. Ő nagyon értett, hogyan lehet a birodalmat a bomlás irányába terelni. Mindez csak egy sima bizánci váltság lett volna, de éppen ekkor jártak a szeldzsukok is a birodalom földjén. 1071-ben a manzikerti csatát a bizánciak elvesztették. Bár a hadsereg megmaradt, és a szeldzsukok a császárt sem akarták bántani, vele békésen teázgattak a sátorban. Tehát a helyzet még egyáltalán nem volt olyan katasztrofális, mint amilyen lett végül. A császárt elfogták, talán meg is halt! - gondolták Konstantinápolyban. Majd gondoltak még egyet, ha már ég a ház, öntsünk rá benzint is! - A 10 éven keresztül tartó polgárháborúban 8 lázadás történt. Persze, hogy a szeldzsukok már nem látták át, ki is a császár, és éppen mit ígért, mit nem tartott be, stb... Inkább elfoglalták Anatóliát, egészen a Boszporuszig jutottak. A birodalom, ami egykor Gibraltártól az Eufráteszig tartott, most némi balkáni résszel és a fekete-tengeri régióval rendelkezett.

Ebből a hangulatos káoszából a próbálta visszahúzni a birodalmat. És talán sikerült is volna! Bármennyire is hihetetlen, a Bizánci Birodalom még mindig erős volt. Csak Anatólia belső tartományait foglalták el a szeldzsukok. A érintetlen volt. Az Égei-tenger parton zajlott a kereskedelem, a Balkán biztosította a hadsereg utánpótlást. És a Fekete-tenger vidéke is a birodalomhoz tartozott, ami szintén a kereskedelem (főleg a selyemút) szempontjából volt fontos (ez változik meg 1453-ban, mikor Konstantinápoly elesik, és Európában nyugat fele keresnek új utakat, vele pedig új világot találnak). De sajnos nem tudjuk, hogy a dinasztiaalapító I. Alexiosznak sikerült volna-e egyedül felszabadítani a birodalmat.

A szeldzsukok újjak voltak ebben a hatalmas játékban. Pedig ők nagyon hasonlóan keleti

nomád nemzetként érkeztek, mint ahogy sokan a népvándorlás korában. De ezúttal nem a nyugati részt, hanem a keletit foglalták el.

Mindemellett Bizánc (alias Római Birodalom) befolyása még mindig óriási volt. A konstantinápolyi arany megbízható volt. Konstantinápoly a fő kereskedelmi központ volt, és ez volt a hazája is.

De mostanra történt néhány fontos változás is. Az európai országok mostanra felnőttek. A korábbi központnak kiszolgált provinciák majd barbár királyságok mostanra rendes erős államokká váltak. És a kereskedő városok, mint Velence, Genova vagy Pisa fokozatosan erősödtek. Róma pedig elszakadva Konstantinápolytól egyre nagyobb hatalmat szerzett. A nyugati államok egyre inkább az egyház alá lettek rendelve. Róma egy befolyásos nagyhatalom lett.

Ez a nyugati hatalom egyre inkább azt látta, hogy a keleti oldal tehetetlen. Al-Hakim kalifa alatt (996-1021) Jeruzsálemben a Szent Sír templomot megsemmisítették. A korábban engedélyezett zarándokokat pedig üldözni kezdték. Bár a nem túl kedvelt kalifát véletlenül megmérgezték, a zarándokturizmus továbbra is nehéz, drága és veszélyes volt. Az 1071-es manzikerti csatát követően pedig úgy tűnt, hogy Bizánc még saját magát sem tudja megvédeni.

Pedig Bizánc még mindig erős volt, és talán talpra is tudott volna állni. E helyett azt látjuk, hogy Róma küld segítséget. Ez a segítség leginkább abból áll, hogy Európából keletre küldenek mindenkit, akiből már nagyon elégük van. Ez a csapat már a Német-Római Birodalom területén fosztogatásokba kezd, és a magyar Könyves Kálmán királynak is sok problémát okoz. Konstantinápolyt is csak azért nem támadták meg, mert még időben átraktak mindenkit a túlpartra, hogy ismerkedjen a szeldzsukokkal. Azok meg is mutatták nekik a késeiket, baltáikat, dárdáikat... a nyilakat csak messziről.

A keresztények kezdetben segítenek felszabadítani a Bizánci Birodalmat a szeldzsukoktól, és még az olyan ősi városokat is megszerzik, mint Antioch, vagy Jeruzsálem. Csakhogy ezt eszükben sincs odaadni Bizáncnak. Inkább megtartják maguknak, saját királyságokat alapítanak. És még ezek a foglalások is különös kegyetlenségekkel jár. Korábban nem volt jellemző, hogy egy város elfoglalásakor annak a teljes lakosságát is kiirtják. Ez a módszer nagyon megrontotta a kapcsolatot a keresztények és a muszlinok között.

Bizánc roppant kényelmetlen helyzetbe került. Ahelyett, hogy megerősödött volna, az új

ellenséges szomszédjaival szemben teljesen tehetetlen. Az ő segítségére küldött sereg ellen nem csatázhatott. Az általuk elfoglalt városok pedig felszabadultak a muszlim uralom alól, újra a keresztényekhez tartozott. Bizánc nem mondhatta, hogy jobb lenne, ha ott inkább konstantinápolyi keresztények lennének a rómaiak helyett. Inkább hagyta, hogy a szeldzsukok szépen lassan visszafoglalják őket.

Közben Bizánc folytatta az elveszett területek visszaszerzését, mert a szeldzsukok továbbra is az ország nagy részét uralták. Azt a részt, ami a korábbi katonai toborzóbázis volt. Ahhoz, hogy Bizáncnak újra erős hadserege legyen, külső segítséget kellett kérnie. Velence, Genova és Pisa kereskedelmi engedményeket, kikötőket, telephelyeket kért és kapott.

Ezzel nemcsak hogy Bizánc a riválisait erősítette, de a saját kereskedőit gyengítette (ez főleg a 13. századtól lett súlyos, amikor már ezen városállamok többet kerestek Bizáncon, mint ő maga. Pl. a Boszporuszon áthaladó vámnak már csak 13%-át kapta Bizánc). Ezek a kereskedelmi kedvezmények, keleten pedig a városfoglalások egymással szembefordították a nyugatot és a keletet. A görög és latin ellentétek odáig fajultak, hogy 1182-ben I. Andronikosz jövőbeni bizánci császár elfoglalta a fővárost, és rövid úton letaszította a trónról a kiskorú uralkodót. A városba bevonulását a bizánci lakosság nagy lelkesedéssel fogadta, majd még nagyobb lelkesedéssel a nyugatiakra támadt.

Bár Andronikosz nem maradt sokáig a trónon, az elindult folyamatokat sikeresen elvágta, vele együtt a gazdaságot is. Ebben az utódai sem voltak jobbak, csak a módszerek voltak mások. Ők a pazarló udvari életmódot kedvelték. A lakosság annál kevésbé. Míg kifele gazdagságot sugároztak, addig a kincstár teljesen kiürült. De annyira, hogy ezt már maguk a császárok sem hitték el. Mikor egy olyan nézeteltérés került elő, hogy ki is üljön a trónon, akkor IV. Alexiosz a keresztések segítségét kérte. Cserébe bőséges jutalmat ígért. 1203-ban a keresztések udvariasan lesegítették III. Alexioszt a trónról, és felsegítették a IV.-et. Majd udvariasan kérték a beígért fizetséget. IV. Alexiosz viszont tényleg nem tudott fizetni. Már a saját birodalmát kezdte kifosztani, de az sem volt elég. 1204-ben a keresztések megunták a várakozást, de és inkább saját maguk álltak neki a fosztogatáságnak. Elfoglalták Konstantinápolyt és elvittek belőle mindent. A birodalmat pedig felosztották egymás között.

Már az is komoly jelzésértékű, hogy egy felfegyverzett csapat ilyen könnyen elfoglalja a világ egyik legvédehetőbb városát, még ha ehhez sok segítségük is volt. Ebből már látszik, hogy ott bizony komoly problémák vannak. De a problémák most fognak igazán növekedni!

A Bizánci Birodalom főváros és császár nélkül maradt. Három helyen három császár is pályázik: Nikaiai Császárság, Epiruszi Despotátus (Konstantinápolyval, és Rómával együtt

ebben az időszakban 5 Római Birodalom létezik egymás mellett). De .Az egykori keresztéseket több irányból is támadják, a nép is ellenáll, és esélye sincs, hogy gazdaságilag talpra álljon. A gazdaságilag fontos területek egymással harcoló különböző királyok és császárok kezei alatt vannak. A helyi arisztokrácia is elmenekült, újat pedig nem sikerült kiépíteni.Kevesebb, mint 60 évig bírják a keresztések, mikor a Nikaiai Császárság VIII. Mikhaél császára visszafoglalja Konstantinápolyt (1261).

Sok történész szerint ha inkább Nikaiában építik ki a központi hatalmat, és veszni hagyják Konstantinápolyt, akkor talán sikerült volna túlélni (vagy tovább kitolni) a végzetet. A Római Birodalom egyszer már megmenekült úgy, hogy az élet egy új fővárosban folytatódott. Ezt talán meg lehetett volna ismételni.Konstantinápoly visszafoglalása után a cél a város újra felvirágoztatása lett. A gazdaság beindítása, az elvesztett területek visszaszerzése. Nagyjából a keresztések megérkezése előtti állapotba (bár a trabzoniak elég messze voltak, és jól el is voltak magukba). Mindez rengeteg energiába került, és messze nem sikerült teljesen. Míg Nikiában (ma Izmit) már sikerült egy erős birodalmi központot kiépíteni 60 év alatt szinte a semmiből.

Mindeközben a Szeldzsuk Birodalom összeomlott. A területén török törzsek civakodtak egymással. Míg a bizánciak a keresztésekkel küzdöttek, az oszmán törökök egyre nagyobb területeket szereztek. Erre a növekedésre a bizánciak is felfigyeltek, de ők inkább felhasználható haderőt láttak benne, mint fenyegető ellenséget. 1453-ig a bizánciak többször is kérték a törökök segítségét a latinok, vagy a sajátjaik ellen.Amikor pedig a törökök annyira megnőttek, hogy már tényleg komoly fenyegetést jelentettek, akkor szokásos bizánci (római) módszerrel, adófizetéssel oldották meg a problémát. Egyetlen egy percig sem gondolta senki, hogy a törökök valaha is el tudják foglalni a fővárosukat. Hiszen erre nem volt példa az elmúlt 1000 évben.

1321-1328, és 1341-1347 között súlyos polgárháború dúlt a Konstantinápolyban. Amolyan búcsú bulinak számíthatott. Sikerült a birodalom maradék gazdasági és katonai erejét is elhasználni. A törökök könnyen keltek át a Dardanellákon (1354), és ezzel megvetették a lábukat Európában is.A bizánciak próbáltak segítséget kérni Európából. De az addigra felnőtt európai nagyhatalmak nem törődtek az egyetlen várossal redukálódott egykori birodalommal. De talán nem is hittek igazán a bukásában. Amikor ez 1453-ban bekövetkezett, Európa tényleg meglepődött, de akkor már későn van. Pontosabban már sokkal korábban eldőlt a birodalom sorsa. 1453-ban az egykori világváros már csak romokból, a városfalon belüli falvakból és mezőkből állt. Még így is 2 hónapig tartott, mire a törökök elfoglalták.További bizánci maradványállamok már csak addig tartottak, míg a törökök őket is elfoglalták. Az utolsó, ilyen Vonitsa, az Epiruszi Despotátus városa volt 1479-ben.

**

Igazándiból mi okozta a Birodalom bukását? Az a ciklus, hogy a nehéz idők erős vezetőt termelnek ki. Az őket követő könnyebb, békésebb időszak alatt a vezetők elpuhulnak, magukba fordulnak. Az ilyen vezető előbb-utóbb váltsága sodorja az birodalmat, amiből megint nehéz időszak lesz. Ez a ciklikusság nagyon jól megfigyelhető a Birodalom történetében. Persze ugyan ez a szomszédaival, ellenségeivel is megtörtént (hiszen elbuktak a normannok, a gótok, a perzsák, de még az arabok és a szeldzsukok is). Csak míg ő volt a legnagyobb és leggazdagabb az ismert világon, mindig volt olyan szomszéd, amelyik kihasználta a nehéz időszakot. Azt semmiképpen nem mondhatjuk, hogy a bizánci (római) császárok elbénázták volna. Pont fordítva! Több, mint 2000 éven keresztül tartottak fent egy olyan birodalmat, ami a kor szuperhatalma volt. Ezt sokszor katonai erővel, máskor ügyes politikával.

2021-02-27

Biztos észrevettétek, hogy az utóbbi időben egyre inkább lelassult a blog frissítése. És már hosszú ideje a témák sem olyan változatosak, mint régebben. 2017-ben megpróbálkoztam azzal, hogy az egyszerű napi megjelenések helyett inkább hetente jelentkezek, mélyebben beleásva magamat 1-1 témába. Ezzel azt reméltem, hogy időből is nyerek egy kicsit, és nektek is érdekesebb témákat tudok nyújtani. Főleg olyanokat, amelyek nehezen fellelhetőek. Nos igen, ezek egyre nehezebben lelhetőek fel, egyre több kutatást, és leginkább időt igényeltek. Hiába heti 1 bejegyzés született, ennek elkészítése nem ritkán 4 napon igényelt.

Az idő viszont elfogyott. Nagy szükség van rá máshol is. Úgy nem akarok írni, hogy nem tudok rá elegendő időt szánni, és úgy sem akarok írni, hogy ez nyűg legyen. Az írás legyen élvezet. A blog a jövőben nem tudna azon a színvonalon működni, amelyiken eddig volt. Ezért az lesz a legjobb, ha itt véget ér.

A blog 2009. február végén indult. Most is február vége van, 2021. Nem így lett tervezve, így alakult.

Ez a 12 év alatt sok minden megváltozott. Másik is jelezték, hogy tűnnek el a Törökországgal kapcsolatos blogok. Talán enyém volt az utolsó élő. De miért?

A dolgok két irányból is változtak. 12 évvel ezelőtt még éppen csak lábadoztak az okos telefonok. 2010 előtt leginkább a hagyományos módon túrázgattunk: papír térképpel, és leginkább belevágtunk az ismeretlenbe.

A túra előtt legtöbbször az úti könyveket bogarásztuk, majd a helyszínen ébredtünk rá, hogy a könyv már akkor elavult volt, amikor a nyomdába került. De attól még szép volt, hasznos is, jól összeszedett is. Csak éppen kicsit régi. Na és persze nem a magyaroknak, a magyar pénztárcára lett tervezve. Persze egyszeri élmény a tűzijátékkal összekötött élőzenés-hastáncos privát boszporsz-túra, miközben a legdrágább ételeket esszük, majd a végén a hajó direkt beparkol az hatszillagos hotel szobájába. Csak hát az ára...

Ennek egyenes eredménye lett, hogy aki egyszer járt Isztambulban, az mindjárt túlélő

tippeket osztogatott az internet közönségének.

Az első változás a 2008-as válsággal kezdődött, amikor a turisták pénztárcája komoly diétán esett át. Az isztambuli fedett bazárban is teljesen átalakult. Előtte leginkább tematikus csillogó-villogó boltok voltak, csillogó-villogó árakkal. 2008 után viszont már mindenki minden vackot árult.

<https://flic.kr/p/2dwLHq>

Viszont a szűkös pénztárcával érkező turisták átértékelték az igényeket. Most már nem a csillógó-villogó és jó drága hotelek, éttermek és boltok voltak a fő célpontok, hanem inkább azok, amelyek a hátsó utcákban vannak. E mellett, talán mert egy idegen országba átruccanni eléggé mindennapos volt, az emberek egyre inkább a hagyományostól eltérő útvonalakat, látnivalókat és büféket kezdték kedvelni.

Ezzel talán a blogok megerősödhettek volna, mert mindenki meg akarta osztani a saját élményeit, saját tapasztalatait. De közben a szociális média és az okostelefonok fejlődésével mégis más irányba ment ez az egész.

A TripAdvisor-t több ember szerkeszti, mint bármelyik blogot. Sokkal több ember tapasztalatát lehet átböngészni, és sokkal több hely található, mint a blogokon. Nem is beszélve arról, hogy így mennyivel könnyebb az információkat is naprakészen tartani (emlékeim szerint a Topkapı Palotába a bejutást, és az árakat....öööö.... hát nagyon régen frissíttem). Ezzel nem igazán érdemes versenybe szállni.

Annakidején egy ismerősöm mielőtt Isztambulba jött pár napra, tanácsot kért tőlem. Nagy lelkesedéssel, és rengeteg szabadidővel 3 nap alatt 72 helyszínt írtam össze neki. Mit érdemes megnézni, mire számíton, hogy talál oda, és várhatóan mennyit fog rákölteni. Ebből lett volna az Isztambul Wikipédia, ami szerintem elég jól indult, de úgy tűnik, sose lesz már kész (bár ha a mindennapi blogírás kötelességétől megszabadulok, akkor talán ez mégis elkészülhet)

E mellett ahelyett, hogy az emberek a túra utána hazaérkezve átválogatnák, átgondolnák és rendeznék az élményeiket, fényképeiket, direkt a túra közben dobálják fel a fényképeket és

gondolataikat a szociális hálózatra. Ráadásul sokkal több like-ot is be lehet vele gyűjteni, és sokkal több embert lehet vele elérni..Ezzel pedig rengeteg információ kerül ki az internetre minden pillanatban.

Még valamikor 2009 tájékán a Microsoft készített egy kísérletet. Ehhez a Flickr képmegosztó oldalról szedték össze a Róma belvárosáról készült képeket (ezek többségében GPS adatok is voltak). Néhány napos számítás után a számítógép összerakta Róma 3D-s modelljét.Most, 2021-ben a Google 518 millió oldalt talál Rómával kapcsolatban. El sem tudjuk képzelni, hogy hány fénykép lehet fent most erről a városról! És mennyi újabb kerül fel minden pillanatban (pedig most éppen padlón van a turizmus).És akkor még ott van a Google Streetview, és a hozzá hasonló utcaképek, a Maps és az Earth, ahol eleve virtuálisan sétálhatunk. A YouTube videókról nem is beszélve...És ez még mindig csak egy szolgáltató! Hol van az Instagram, Facebook, meg a többiek!

És nem csak az történik, hogy az AyaSofya összes téglája legalább ezer irányból és ezer módon le van fényképezve és fent van az interneten, hanem hogy az olyan népszerű turista helyek, mint Velence, az egész város fent van az interneten. Isztambulban is alig lehet új dolgokat találni, mert biztos, hogy a sablonos helyek elől menekülő turisták már minden rejtett és titkos helyet bejártak.Így egyre nehezebb és egyre több időt igényel, hogy valami olyat találjunk, ami még nincs fent az interneten.

Mindez a turistáknak nagyon jó, hogy sokkal több forrásból lehet célpontokat gyűjtögetni, mintha csak papír könyvek és néhány blog lenne. És olyan izgalmas helyeket is találni, amelyekre korábban esélyünk sem volt.

<https://flic.kr/p/x21YKF>

A Vazelon Monostor romjai bent az erdőben (Trabzon). Hagyományos módokon fellelni teljesen esélytelen..

Tehát a turizmus nagyon sokat változott. Nagyon sok lehetőség van, hogy nagyon izgalmas helyeket találjunk, és ehhez nem igazán kellene a 10 évvel ezelőtt írt blogok.Ha üzletként gondolnánk erre (ami persze hülyeség), akkor mondhatnánk, hogy egy blog abszolúte nem hozza vissza a befektetett energiát.Persze egy blognak nem is ez lenne a lényege. Mégis sokaknál elég, hogy inkább feladják az írást, és átmenjenek valamelyik egyszerűbb és gyorsabb megosztási oldalra.

Amióta én elindítottam a blogomat, sose volt fontos, hogy sok ember olvassa. Sőt! Bizonyos populáris témákat messze elkerültem. És a napi hírek is pár ezer évvel korábbról szóltak. A cél mindig a szórakozás volt, hogy kiírdjam magamból az élményeket. Meg egyébként is írni szórakoztató, és reméltem, hogy mások is jókat szórakoznak. Függetlenül attól, hogy végül egy ember fogja elolvasni, vagy több ezer (igazándiból egy ember kevesebb kérdést tesz fel, mint ezer, tehát kevesebb a munka is vele). Tehát ne gondoljátok, hogy azért hagyom abba, mert valami súlyos depresszióba estem az alacsony olvasottsági szint miatt. Csak szeretnék arra választ találni, hogy miért van egyre kevesebb blog.

<https://flic.kr/p/RKzB4n>

A híd, ami összeköti Európát és Ázsiát

Persze mondhatnánk, hogy nem kell a turizmusról írni, és nem kell turista tippeket adni. Még az is lehet, hogy ebből már bőségesen elég volt! Mégiscsak 12 év alatt minden macskakővel sikerült bőségesen összehaverkodni. Van még más, amiről lehet írni!

Itt a furcsa dolog történt, hogy 12 év alatt nemcsak a turizmus változott gyökeresen, de Törökország is.

A majdnem legfrissebb demográfiai adatok szerint (2019) a lakosság 23,6%-a 14 éven aluli. Vagyis a törökök kb. negyede az után született, hogy én elkezdtem blogot írni. Márpedig a legerősebb élmények, amelyek a blog írására is ösztönöztek (az elektrosokk) még 2005-ből valóak. A mostani emberek, akik lassan az országot formálják, mind ez után érkeztek. Ők pedig már többet vannak online, mint a valóságban.

E miatt pedig Törökország nagyon sokat európaizálódott.

Mára elvesztek azok a tipikus vicces török szituációk. Mint pl. amikor kijön a szerelő. Először leveszi a cipőjét még az ajtóban, hogy minden szép is tiszta maradjon. Majd ledobja az olajos fúrót az ágyra, és akkora koszt csinál, hogy két hétig takaríthatjuk. Mára ezek megszűntek.

Persze ez így nem baj. De arról már nem születik blogbejegyzés, hogy "Eljött a szerelő, 20 perc alatt végzett, felsöpört maga után, majd ment az élet tovább". Hol van már az, amikor a szerelő nem hozott magával létrát, és a szomszédtól kellett kölcsön kérni az pedig egy

rózsaszín vödröt adott inkább! Vagy amikor a szerelő még csavarhúzót sem hozott magával.. Vagy amikor a szomszéd ajtaját be kellett törni, mert véletlenül a lakásán belül volt a fő kapcsolószekrény, a szomszéd meg elment 2 hétre nyaralni? Vagy amikor a szerelő csak úgy ledobta a kamionját a ház elé, és e miatt fél napra lebényult Isztambul közlekedése! Vagy amikor a szakértőnek kellett magyarázni, hogyha túl sok vizet önt a kombiba, akkor az bizony valahol ki fog jönni belőle! Mégpedig nagyon gyorsan, és nagyon melegen..Azok a régi kalandok! Amikor még nem tudtuk, hogy a szerelő tényleg megjavítja a dolgokat, vagy csak még több bajt fog okozni.

És már a közlekedés sem a régi, pedig az egyik legizgalmasabb bejegyzések ebben a témában születtek. Az ember beül az autóba, és elmegy A pontból B-be úgy, hogy közben egyetlen betonkeverő sem jön vele szembe az egyirányú utcán.És még a navigáció is ott van, hogy A pontból tényleg B pontba jussunk az ábécé többi betűjének kihagyásával. Már régen nincs az, hogy a Galata-torony mögött egyszerűen lementünk a papír térképről, és utána fogalmunk sem volt, hogy hol vagyunk, hogy jutunk haza..Ezzel szemben már komolyan kell erőlködni, hogy egyáltalán az eltévedés látszatát keltsük. Még olyan térkép-alkalmazás is van, amivel a mellőzhetjük azt a egyedülálló érzést, hogy cipőt akartunk venni, de a macskatartók boltjába tévedtünk be.

Én még ilyen papír térképpel jártam a várost az első napokban.A második napokban már ronggyá ázott, a harmadik napokban pedig már levest lehetett belőle főzni.

Nagyon sok más kaland is eltűnt, köszönhetően a technikának. Ilyenek a szótárak és a kommunikáció. Azt próbáltatok már, hogy a buszmegállóban várakozó emberektől kérdezitek (kézzel-lábbal mutogatva), hogy merre kapható ?Ma már ezeket be lehet írni a Google-be, és azt is megtudjuk, melyik buszról, hol kell leszállni. És az eladó előtt sem kell sokat táncolni kommunikáció néven, elég csak a telefonon a képet megmutatni.

Mindeközben pedig egyre jobban fejlődik az a program, amelyik azonnal fordítja a beszélt török nyelvet magyarral.

További hálás, és izgalmas kategória a főzőcskézés, ami a blog legnépszerűbb oldalait hozta. A két török szappanopera (és) után a Sema olvasták el a legtöbben. Statisztikákról majd kicsit később. De a köfte alig 20 látogatóval van lemaradva a nagy török szultán mögött. Ha most mindannyian elolvassátok, biztosan megelőzi!2017-óta ez is nagyon visszaesett. Itt is bőséges a konkurencia. A YouTube tele van török receptekkel, amit ráadásul automatikusan fordított felirattal is ellát. Jó, ezek a feliratok még messze vannak a tökéletestől. De annyira már elég, hogy ne keverjük össze a dinnyét a tehéntőgygel.

A másik nagyon komoly változás, hogy 2015-ben felébredtek a török fiatalok, és azóta nagyon aktívak politikai témában. Sajnos e miatt az olyan mókás hírek, mint a , mára teljeseek kiszorultak. Mindenhonnan a politika folyok nagy mennyiségben. Arról pedig nem itt fogunk beszélgetni!

A mindennapjaink pedig pont ugyan olyan mindennapok, mint a világ bármely pontján. Főleg most, amikor a vírus miatt leginkább otthon maradunk.

Nagyon összefoglalva ezt a nagyon hosszú borsófejtegetést: elfogytak azok a témák, amelyeket az adott energia és idő alatt szépen ki lehetne dolgozni. Összecsapni, meg felületesen nem akarom csinálni (ezt meghagyom a hivatalos médiának).

Mindez nem jelenti azt, hogy holnap megszűnik a blog! Az isztambul.infó jó sokáig még biztosan működni fog. Sok izgalmas dolgot lehet rá telepíteni (talán még Minecraft szervernek is lehet használni). Mellette a blog kényelmesen elfér. És a hozzászólásokat is követem majd, ahogy eddig is. Pont úgy, ahogy eddig... valamikor benézek, ha nem felejttem el. Talán még az elromlott részeket is sikerült majd megjavítani! Legalább a kinézettel kellene már valamit csinálni... talán most tényleg lesz rá időn.

Így ez itt marad, mint egy időkapszula. Olvashatjátok, milyen volt -ben, majd a későbbi időszakban.

Azt nem ígérem, hogy egyszer még lesz folytatás. Írni viszont szeretek, meg jól is jön itt az állandó idegen nyelvi környezet. Így, ha kipihentem magamat, a jövőben valamit majd szeretnék. Talán az is éppen egy blog lesz.

Tehát itt a vége ennek a hosszú útnak. Köszönöm mindenkinek, aki olvasott, hozzászólt, kérdezett, ötletet adott, aki kitartott mellette!

Végezetül stáblista, statisztika!

A blog tehát 2009. február végén indult. Az eredeti ötletet az . Itt is egy utazás élményeit olvashatjuk (még ma is megvan), a mindennap nyűgökkel és vicces szituációkkal együtt. Ez

mutatta meg nekem, hogy egy ilyen leírás a merev szabályok helyét lehet vicces, mókásan is megírni. Úgy, ahogy azt megéltük.

Azóta - ezt a bejegyzést is beleszámítva - 2435 bejegyzés született. Egyszer talán valami jól használható módszerrel sikerül megszámolni, pontosan hány A4-es oldal lenne mindez, ha kinyomtatnánk. 2 évvel ezelőtt úgy számoltam, hogy a 2017-es időszak előtt (amikor még naponta születtek bejegyzések) egy-egy bejegyzésbe 750 szó került. Ez olyan 2 oldalt jelent. Így odáig nagyjából 4500 A4-es oldalt jelentene. 2017 után már hetente készült új írás, de sokkal tartalmasabban. Ezek már 1500 és 6000 szó között mozognak (a legutóbbi pl. 5940 szóból áll). Ha átlagosan 3750 szóval számolunk, akkor ez olyan 1750 további oldal lehet (Egy A4-es oldalra kb. 400 szó fér el). Tehát a blog teljes élettartalma alatt kb. 6250 oldal készült. Ha valaki most kezdené el olvasni, akkor még egy ideig még biztosan el lesz vele! :)

Ezt a rengeteg oldalt 1.055.000 ember nézte meg. A legtöbbet látogatott írás a készült. Ez nem az amúgy lapos bejegyzés érdeme, hanem annak az 5 percnak, amit a kereskedelmi TV-nek sikerült levágnia a sorozat utolsó részeiből. Összesen 76.226 ember kereste a választ a befejezésre a blogban. De mivel nem akartam elrontani senki meglepetését, ez azóta sem található.

Őt követi a 19.803 látogatóval. Ehhez annyit tennék hozzá, hogy maga a szultán (Halit Ergenç) járt az irodánkban (pont egy éve), és még csoportképet készítettünk vele.

Itt járt Szulejmán szultán!

És ahogy már írtuk, a dobogó harmadik helyezettje a receptje! Ezt 19.789-en olvasták el az elmúlt évek alatt. Reméljük, mindenki elégedetten falta be a saját otthoni verzióját!

További nagy kedveltek az utazással kapcsolatban voltak. Mint pl. (18.249 olvasó), az (14.243), vagy az örök mumus, a bejutás (13.040). Jól mutatja, hogy mennyit változott a turisták információszerzése az elmúlt években, hogy vele ellentétben a bejegyzést már csak 741-en olvasták.

Kiemelném még a első részét, amit 11.137-en olvastak el, és szerintem az egyik legjobban összeszedett turistas oldal lett. A nyelvtanulás kategóriában a hozta a legtöbb érdeklődőt (9.291), míg a történelemnél a legnépszerűbb (7.621). Ő a sok bizánci témájú írásoknál sok

hivatkozást is kapott.

Sokáig volt népszerű kérdés, hogy akkor kell-e vízum Törökországba, vagy nem. Majd bevezették a 90+180 napos verziót, amit aztán soha senki nem látott át. Ezek az oldalak általában 2000 látogatónak segítettek (vagy inkább zavartak össze). Majd amikor kiderült, hogy , annak 4.700 olvasó örült.

Sajnos olyan lista nincs, hogy mely oldalakat olvasták a legkevesebben, így nem tudom őket ajánlani, hátha valakinek mégis megtetszik valamelyik. És sajnos azt se sikerül kiszedni a rendszerből, hogy melyik írás kapta a legtöbb macskát. Jó, azt mégis lehet tudni, hogy a Tiltott szerelem 84 macskás értékelést kapott. De többségében nem túl jól. Míg a Sabiha Gökçen-es bejutás kifejezetten közepesen teljesített. Azt viszont nem tudni, hogy mégis melyik tetszett a legjobban. Ezeket esetleg a kommentben megírhatjátok.

És végül a kommentek. Erről sincs túl sok statisztika. 9157 hozzászólás készült. Ennek harmada, 3604 az enyém (vagyis jó sokra nem válaszoltam... bocsí!). És az is biztos, hogy a legtöbbet Feyyaz írta, akitől 803 hozzászólás született. Köszönöm mindenkinek!

Még egyszer így a legeslegeslegvégén: Köszönöm mindenkinek, aki olvasott, mindenkinek aki írt hozzá, mindenkinek, aki ajánlotta.

Jó móka volt!

Az Isztambul szó 47506 alkalommal szerepelt. Most már 47507 alkalommal.

Üdv Isztambulból!